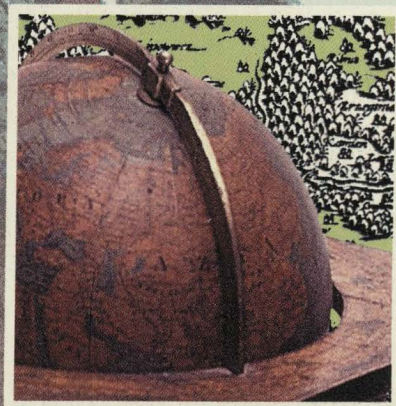

GEOGRAFIA

Program nauczania

dla liceum ogólnokształcącego,
liceum profilowanego
i technikum

L
-141
,2002)Z

Kształcenie ogólne w zakresie podstawowym

Nowa
Era

Geografia : kształcenie ogólne w zakresie podstawowym ; podręcznik dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum. - Warszawa : Nowa Era

Deutsche Titelfassung: Geographie : Grundbildung ; Oberstufe

PL G-141(1,2002)Z

Program. Program nauczania geografii ... / Ewa Sołohubiak-Borchert ; Tomasz Michalski. - Wyd. 1. - 2002. - 24 S. : Tab.

Deutsche Titelfassung: Unterrichtsplan zur Geographie ...

ISBN 978-83-88985-36-2 = 83-88985-36-1

Nr dop. 108/02

Liceum 10 - 12; Technikum

Inventar-Nr.: 2005/3189

Ewa Sołohubiak-Borchert
Tomasz Michalski

Program nauczania

geografii
dla liceum ogólnokształcącego,
liceum profilowanego i technikum

**Kształcenie ogólne
w zakresie podstawowym**

Program dopuszczony do użytku szkolnego
przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu
na podstawie recenzji
dr Joanny Angiel,
dr. Krzysztofa Olszewskiego
i mgr Joanny Szymańskiej

Numer w zestawie: **DKOS-4015-108/02**

Wydawnictwo

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek

2005/3189

Projekt okładki: Konrad Klee

Opracowanie graficzne: Dorota Gajda

Redakcja merytoryczna i opracowanie redakcyjne: Ewa Sulejczak

Opracowanie językowe: Zofia Psota, Piotr Niewiadomski

ISBN 83-88985-36-1

© Copyright by NOWA ERA
Warszawa 2002

Wydanie pierwsze

PL
G-141
(1, 2002) Z

Skład i montaż elektroniczny:

Wydawnictwo NOWA ERA, Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa
tel. (0 22) 570 25 80, fax (0 22) 570 25 81
www.nowaera.com.pl; e-mail: nowaera@nowaera.com.pl

Druk i oprawa: Przedsiębiorstwo Poligraficzne GRYFIS, Łomianki k. Warszawy, ul. Kolejowa 121

49

Spis treści

I. Ogólna charakterystyka programu	4
II. Najważniejsze cele edukacyjne – kształcenia i wychowania.....	6
III. Powiązanie programu ze ścieżkami edukacyjnymi.....	8
IV. Treści kształcenia.....	9
V. Procedury osiągnięcia celów	17
VI. Zakładane osiągnięcia uczniów	19
VII. Proponowane metody oceniania osiągnięć uczniów	21
Wyciąg z <i>Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych i techników – zakres podstawowy</i>	23

I. Ogólna charakterystyka programu

Cele edukacyjne, treści nauczania oraz osiągnięcia ucznia określa *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych i techników*. Uwzględniając je wszystkie, program eksponuje jednocześnie:

- podejście systemowe,
- problematykę społeczno-gospodarczą i ekologiczną,
- kształtowanie umiejętności krytycznego myślenia.

Proponując liczbę godzin potrzebnych na realizację treści programowych w poszczególnych klasach, założono, że efektywnie w roku szkolnym zostanie wykorzystanych 35 tygodni; w zakresie podstawowym w klasie I przyjęto 2 godziny tygodniowo, a w klasie II – 1 godzinę tygodniowo (lub 2 godziny tygodniowo przez 1 semestr).

Układ treści i problematyka wprowadzana w liceum opiera się na wiedzy zdobytej na wcześniejszych etapach kształcenia; poznawanie zjawisk przyrodniczych i społeczno-gospodarczych rozpoczyna się więc od skali globalnej, na jej tle zaś rozpatruje skalę regionalną i lokalną. Ponieważ podstawą naszego bytu jest środowisko przyrodnicze, pierwsza część materiału utrwała zdobyte w gimnazjum wiadomości na ten temat i pogłębia je, wykorzystując w tym celu ujęcie systemowe. Następnie uczniowie poznają społeczne, gospodarcze i polityczne aspekty działalności człowieka: jak człowiek gospodaruje, jak kształtuje środowisko, w którym żyje, jak buduje pomyślność gospodarczą oraz jak łatwo może to wszystko zniszczyć, wywołując konflikty. Trzem głównym działom gospodarki (rolnictwu, działalności produkcyjnej i usługom) poświęcono tyle samo czasu, ponieważ we współczesnym świecie każdy z nich ma do spełnienia bardzo ważne funkcje. Wzbogaceni o wiedzę na temat zjawisk przyrodniczych, społeczno-gospodarczych i politycznych, uczniowie powracają do problematyki środowiska przyrodniczego, by przyjrzeć się skutkom jego niszczenia w skali globalnej, regionalnej i lokalnej. Podsumowaniem tego cyklu kształcenia jest dział *Mój region na tle Polski i świata*. Jest on okazją do utrwalenia podejścia systemowego – świadomości mechanizmów oraz skutków działalności człowieka, uczniowie wykorzystują zdobytą wiedzę, poznając własny region. Określenie granic regionu zależy od nauczyciela, który powinien uwzględnić specyfikę obszaru (może to być np. region historyczny, gospodarczy lub województwo).

Podział materiału nauczania z proponowanym rozkładem godzin

Klasa I – 70 godz.

1. Wprowadzenie – geografia jako nauka (2 godz.)
2. Przyrodnicze uwarunkowania życia i gospodarowania człowiekiem (10 godz.)

Społeczny wymiar działalności człowieka

3. Różnorodność ludności świata (8 godz.)
4. Bogactwo form osadnictwa na świecie (4 godz.)

Gospodarczy wymiar działalności człowieka

5. Produkcja żywności (9 godz.)
6. Działalność produkcyjna (9 godz.)
7. Działalność usługowa (9 godz.)

Rezerwa dla nauczyciela (w tym: poznanie uczniów, lekcje powtórzeniowe, sprawdziany, rozszerzenie wybranych treści kształcenia, np. pogłębienie znajomości metod prezentacji informacji na mapach – 19 godz.)

Klasa II – 35 godz.

1. Zróżnicowanie gospodarcze i konflikty na świecie (6 godz.)
2. Procesy integracyjne (8 godz.)
3. Środowiskowe skutki aktywności człowieka (10 godz.)
4. Mój region na tle Polski i świata (5 godz.)

Rezerwa dla nauczyciela (6 godz.)

Na treść niniejszego programu składają się:

- 1) najważniejsze cele edukacyjne (kształcenia i wychowania);
- 2) powiązania treści kształcenia ze ścieżkami edukacyjnymi;
- 3) treści kształcenia (podzielone na lata nauki, działy tematyczne i jednostki lekcyjne, uzupełnione o zagadnienia najważniejsze z punktu widzenia celów edukacyjnych) w poszczególnych latach;
- 4) procedury osiągnięcia założonych celów edukacyjnych;
- 5) lista zakładanych osiągnięć uczniów, najważniejszych – zdaniem autorów programu – z punktu widzenia przydatności w dorosłym życiu;
- 6) propozycja metod oceniania (wraz z kartą oceny opisowej).

Informacja o autorach programu:

Ewa Sołohubiak-Borchert – wicedyrektor Gdańskich Szkół Autonomicznych, współautorka programów nauczania przyrody (w szkole podstawowej) i geografii (w gimnazjum), stanowiących część *Klocków Autonomicznych*

Tomasz Michalski – doktor nauk geograficznych, adiunkt w Katedrze Geografii Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Gdańskiego

II. Najważniejsze cele edukacyjne – kształcenia i wychowania

Główne cele nauczania geografii w liceum ogólnokształcącym, liceum profilowanym i technikum to:

- przekazanie uczniom wiedzy o współczesnym świecie,
- kształtowanie umiejętności krytycznego myślenia na temat procesów zachodzących w środowisku przyrodniczym oraz w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym,
- dostrzeganie przestrzennego zróżnicowania zmian zachodzących we współczesnym świecie oraz umiejętność prognozowania ich kierunku,
- umiejętność podejmowania działań na rzecz środowiska.

Osiągnięcie tych celów wymaga realizacji następujących **szczegółowych celów kształcenia**:

- poznanie terminów geograficznych umożliwiających zrozumienie omawianych zjawisk;
- sprawne odczytywanie oraz interpretacja informacji statystycznych i graficznych;
- wyszukiwanie informacji geograficznych w różnych źródłach oraz przedstawianie ich w innej formie;
- selekcjonowanie informacji pod względem przydatności w wyjaśnianiu przyczyn, przebiegu i skutków zjawisk;
- kształtowanie krytycznego (poddanego refleksji i ocenie) podejścia do analizowanych procesów i zjawisk;
- pogłębienie i ugruntowanie wiedzy o charakterze i dynamice zjawisk zachodzących w środowisku przyrodniczym;
- kształtowanie umiejętności interpretowania związków przyczynowo-skutkowych (np. przyczyn i skutków: konfliktów, urbanizacji, rozwoju przemysłu, zróżnicowania poziomu życia);
- ukazanie środowiska życia człowieka jako systemu, którego istotą są wzajemne zależności między środowiskiem przyrodniczym, gospodarką i środowiskiem społecznym (w skali globalnej, w Polsce oraz w regionie, w którym mieszka uczeń);
- pogłębienie i ugruntowanie wiedzy na temat zjawisk i procesów gospodarczych, społecznych i politycznych (w skali globu, Polski i regionu, w którym mieszka uczeń):
 - zróżnicowania ludności,
 - zjawisk demograficznych,
 - osadnictwa,
 - podstawowych działań gospodarki,
 - integracji,
 - gospodarczych i politycznych podziałów świata,
 - konfliktów;
- kształtowanie umiejętności identyfikacji procesów zachodzących w środowisku przyrodniczym, związków interakcyjnych człowiek–środowisko oraz procesów społecznych, gospodarczych i politycznych w różnych skalach przestrzennych (lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej);

- kształtowanie postaw sprzyjających poprawie relacji człowiek–środowisko, w tym ochronie różnorodności przyrodniczej i kulturowej (w skali globalnej, krajowej, regionalnej i lokalnej);
- kształtowanie poczucia odpowiedzialności za swoje czyny (zwłaszcza uświadomienie ich wpływu na środowisko przyrodnicze oraz warunki życia społeczności lokalnej);
- rozbudzenie potrzeby uczestnictwa w rozwoju społecznym i gospodarczym, w skali lokalnej, regionu i Polski, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Szczególnie eksponowane są następujące **cele wychowawcze**:

- 1) kształtowanie tożsamości regionalnej,
- 2) kształtowanie postawy patriotycznej i obywatelskiej,
- 3) przygotowanie do życia we współczesnym świecie,
- 4) kształtowanie umiejętności rozpoznawania zagrożeń cywilizacyjnych i przeciwdziałania im,
- 5) kształtowanie postawy dbałości o środowisko przyrodnicze,
- 6) pogłębienie szacunku dla dorobku cywilizacyjnego ludzkości, w tym poszanowanie tradycji historycznych i symboli narodowych własnej ojczyzny i innych narodów,
- 7) kształtowanie postawy odpowiedzialności za własne działania, sprzeciwu wobec przemocy, poszanowania dla wartości życia, godności ludzkiej, wolności oraz prawdy,
- 8) umacnianie postawy tolerancji i otwartości wobec odmiennych przekonań, postaw i systemów wartości, mniejszości (np. narodowych i religijnych),
- 9) rozbudzanie krytycznej (refleksyjnej i oceniającej) postawy wobec różnych zjawisk i informacji oraz kształtowanie rzetelnego formułowania ocen i opinii,
- 10) rozwijanie umiejętności logicznego myślenia i wyciągania wniosków.

Osiągnięcie celów wychowawczych jest procesem ciągłym, towarzyszącym realizacji wszystkich celów kształcenia. Szczególnie silne powiązania między celami kształcenia i wychowania są zasygnalizowane w rozdziale VI. *Zakładane osiągnięcia uczniów* (w nawiasach podano liczby odpowiadające najważniejszym celom wychowawczym wymienionym powyżej).

III. Powiązanie programu ze ścieżkami edukacyjnymi

Program obejmuje treści podstawy programowej z geografii, wzbogacone o wybrane treści nauczania zawarte w ścieżkach edukacyjnych: edukacji ekologicznej **EEK**, edukacji czytelniczej i medialnej **EM**, edukacji regionalnej – dziedzictwie kulturowym w regionie **ER** oraz edukacji europejskiej **EEu**.

Ścieżka edukacyjna	Cele edukacyjne uwzględnione w programie (brzmienie zgodne z <i>Podstawą programową...</i>)
Edukacja ekologiczna	<ul style="list-style-type: none"> • Uświadomienie różnorodności sposobów negatywnego i pozytywnego oddziaływania ludzi na środowisko i kształtowanie umiejętności praktycznego ich poznawania. • Przyjmowanie postawy odpowiedzialności za obecny i przyszły stan środowiska oraz gotowości do działań na rzecz zrównoważonego rozwoju.
Edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie	<ul style="list-style-type: none"> • Poznawanie własnego regionu, w tym dziedzictwa kulturowego, jako części Polski i Europy. • Pogłębianie więzi ze swoim środowiskiem, regionem i krajem. • Kształtowanie tożsamości regionalnej w kontekście wartości narodowych i europejskich. • Przygotowanie do dojrzałego życia w strukturach regionalnych, narodowych, państwowych i europejskich. • Rozwijanie szacunku wobec innych wspólnot regionalnych, etnicznych, narodowych.
Edukacja europejska	<ul style="list-style-type: none"> • Poznanie założeń, celów i historii Unii Europejskiej na tle procesów integracyjnych współczesnego świata. • Umiejętność postrzegania integracji europejskiej w kontekście przemian geopolitycznych współczesnego świata oraz szans rozwojowych Polski. • Rozumienie kontekstu europejskiego aktualnych wydarzeń społecznych, kulturalnych, gospodarczych i politycznych w Polsce i Europie. • Przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym Polski i Unii Europejskiej w okresach przedakcesyjnym i pełnego członkostwa (z korzyścią dla dobra kraju i jedności europejskiej).
Edukacja czytelnicza i medialna	<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie się do samokształcenia poprzez umiejętne poszukiwanie i opracowywanie informacji pochodzących z różnych źródeł. • Zachowanie tożsamości kulturowej wobec globalizacji kultury.

IV. Treści kształcenia

Klasa I (2 godziny tygodniowo)

Treści kształcenia	Najważniejsze zagadnienia
1	2
1. Geografia jako nauka EM	
Geografia w systemie nauk	<ul style="list-style-type: none"> • Geografia i nauki pokrewne • Źródła informacji geograficznej
Mapa jako źródło informacji	<ul style="list-style-type: none"> • Metody prezentacji informacji na mapach
2. Przyrodnicze uwarunkowania życia i gospodarowania człowieka EEK	
Środowisko jako system	<ul style="list-style-type: none"> • Środowisko przyrodnicze, geograficzne i antropogeniczne (stopnie przekształcenia środowiska) • Pojęcie systemu • Środowisko jako system; istota równowagi ekologicznej
Środowisko jako źródło zasobów naturalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Zasoby naturalne i ich podział; zasoby odnawialne i nieodnawialne • Znaczenie zasobów naturalnych w gospodarczej działalności człowieka • Przyczyny zmian zapotrzebowania na surowce naturalne (wybrane przykłady)
Pogoda i jej prognozowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Elementy pogody • Prognozowanie pogody • Gwałtowne zjawiska pogodowe i ich wpływ na działalność człowieka
Klimatyczne zróżnicowanie Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> • Czynniki kształtujące klimat • Strefowość i astrefowość klimatu • Klimat Polski (główne cechy, czynniki kształtujące) • Cechy klimatu sprzyjające działalności człowieka i ją utrudniające
Zasoby wodne świata	<ul style="list-style-type: none"> • Zasoby wody na Ziemi • Obszary nadmiaru i niedoboru słodkiej wody na świecie i w Polsce; zależność od klimatu • Znaczenie wody dla działalności człowieka
Czynniki wewnętrzne kształtujące powierzchnię Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> • Główne cechy ukształtowania powierzchni lądów oraz dna oceanów • Formy ukształtowania powierzchni Ziemi jako skutek procesów zachodzących w jej wnętrzu • Związki między procesami wewnętrznymi a działalnością człowieka: surowce mineralne, zagrożenie trzęsieniami ziemi, wybuchami wulkanów • Wpływ budowy geologicznej na ukształtowanie powierzchni Polski
Czynniki zewnętrzne kształtujące powierzchnię Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> • Czynniki wpływające na wietrzenie skał • Przykłady form rzeźby terenu utworzonych przez wody powierzchniowe, podziemne, morskie oraz przez lodowce i wiatr • Ukształtowanie powierzchni Ziemi jako skutek przepływu energii i krążenia materii • Wpływ czynników zewnętrznych na ukształtowanie powierzchni Polski

1	2
Przestrzenne zróżnicowanie gleb na Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> • Proces glebotwórczy: istota oraz zależność od innych elementów środowiska przyrodniczego • Gleby strefowe i astrefowe • Gleby w Polsce i ich przydatność dla rolnictwa
Bogactwo biosfery	<ul style="list-style-type: none"> • Formacje roślinne na Ziemi • Zależności między biosferą a innymi elementami środowiska przyrodniczego • Bogactwo biosfery w Polsce oraz jego zagrożenie
Wpływ środowiska przyrodniczego na działalność człowieka	<ul style="list-style-type: none"> • Relacje środowisko–człowiek i człowiek–środowisko • Kłęski żywiołowe

Spółeczny wymiar działalności człowieka

3. Różnorodność ludności świata

Czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności EEK	<ul style="list-style-type: none"> • Przyrodnicze czynniki rozmieszczenia ludności • Wpływ czynników społecznych i gospodarczych na rozmieszczenie ludności
Rozmieszczenie ludności świata	<ul style="list-style-type: none"> • Zróżnicowanie gęstości zaludnienia na świecie • Najgęściej zaludnione obszary świata • Przyczyny i skutki zróżnicowania gęstości zaludnienia na świecie
Wzrost liczby ludności świata EEK	<ul style="list-style-type: none"> • Tempo wzrostu liczby ludności świata • Cykl demograficzny • Przyczyny i skutki eksplozji demograficznej • Przyczyny i skutki ujemnego przyrostu naturalnego
Zróżnicowanie struktury demograficznej ludności świata	<ul style="list-style-type: none"> • Struktura ludności według wieku i płci oraz przeciętne trwanie życia – główne cechy demograficzne społeczeństw • Czynniki kształtujące strukturę wieku i płci • Problemy demograficzne społeczeństw młodych i starych (w tym ludności Polski)
Migracje ludności	<ul style="list-style-type: none"> • Rodzaje, przyczyny i skutki migracji • Główne kierunki migracji na świecie (w przeszłości i obecnie) • Migracje w Polsce
Zróżnicowanie językowe, religijne i etniczne ludności świata ER	<ul style="list-style-type: none"> • Zróżnicowanie rasowe ludności świata • Zróżnicowanie kulturowe ludności świata • Zróżnicowanie narodowościowe Polski
Zasoby pracy i ich wykorzystanie	<ul style="list-style-type: none"> • Czynniki kształtujące wielkość zasobów pracy • Zależność między strukturą zatrudnienia i bezrobociem a poziomem rozwoju gospodarczego państw • Bezrobocie w Polsce jako problem społeczny i gospodarczy
Zróżnicowanie ludności świata – zagrożenie czy wartość? ER	<ul style="list-style-type: none"> • Warunki pokojowego współistnienia różnych grup ludności • Ochrona zróżnicowania kulturowego ludności świata • Nietolerancja i rasizm

1	2
4. Bogactwo form osadnictwa na świecie	
Czynniki kształtujące osadnictwo EEk	<ul style="list-style-type: none"> • Warunki istnienia i rozwoju osadnictwa stałego • Osadnictwo wiejskie • Miasto jako forma osadnictwa; funkcje miastotwórcze • Wpływ funkcji miastotwórczych na rozwój miast
Struktura wewnętrzna miast	<ul style="list-style-type: none"> • Dzielnice funkcjonalno-przestrzenne i etniczne • Funkcje strefy podmiejskiej • Warunki życia w strefie podmiejskiej
Urbanizacja na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • Fazy urbanizacji • Zróżnicowanie poziomu i tempa urbanizacji na świecie • Procesy urbanizacyjne w Polsce
Miasto jako system środowiska życia człowieka EEk EM	<ul style="list-style-type: none"> • Miasto jako środowisko życia człowieka • Dobre i złe strony urbanizacji
Gospodarczy wymiar działalności człowieka	
5. Rolnictwo	
Czynniki rozwoju rolnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • Przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa • Zróżnicowanie użytkowania ziemi na świecie i w Polsce a czynniki rozwoju rolnictwa • Przyczyny i skutki zmian użytkowania ziemi na przykładzie Polski
Systemy gospodarowania rolniczego EEk	<ul style="list-style-type: none"> • Systemy gospodarowania rolniczego • Charakterystyka wybranych systemów gospodarowania rolniczego (w tym rolnictwo ekologiczne)
Produkcja roślinna	<ul style="list-style-type: none"> • Najważniejsze rośliny żywieniowe i przemysłowe świata i Polski • Uwarunkowania produkcji roślinnej na świecie i w Polsce
Produkcja zwierzęca	<ul style="list-style-type: none"> • Najważniejsze zwierzęta hodowlane na świecie i w Polsce • Uwarunkowania chowu zwierząt na świecie i w Polsce
Rybołówstwo EEk	<ul style="list-style-type: none"> • Rybołówstwo, rybactwo, uprawa mórz (akwakultura i marikultura) na świecie i w Polsce • Główne obszary połowów; stan i ochrona zasobów • Znaczenie mórz w wyżywieniu ludności świata
Produkcja żywności na świecie i w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • Czynniki wzrostu produkcji żywności • Mierniki produktywności i towarowości rolnictwa oraz ich zróżnicowanie w skali świata • Poziom rozwoju rolnictwa polskiego na tle Europy i świata
Gospodarka leśna EEk	<ul style="list-style-type: none"> • Przyrodnicze, gospodarcze i społeczne funkcje lasów • Zmniejszanie powierzchni leśnej jako problem ogólnoświatowy • Gospodarka leśna w Polsce
Problemy żywnościowe świata	<ul style="list-style-type: none"> • Obszary niedoborów i nadwyżek żywności na świecie • Bezpieczeństwo żywnościowe świata i regionalne niedobory żywności • Przyczyny i skutki głodu
Społeczne problemy obszarów wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> • Problemy społeczne obszarów wiejskich (w tym w państwach Europy Środkowej i Wschodniej) • Wpływ urbanizacji na obszary wiejskie

1	2
6. Działalność produkcyjna	
Przemysł – podział i czynniki lokalizacji	<ul style="list-style-type: none"> • Podział przemysłu (w tym klasyfikacja działalności gospodarczej stosowana w Unii Europejskiej) • Funkcje przemysłu • Zmienność czynników lokalizacji działalności produkcyjnej
Zarys historii przemysłu	<ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja przedprzemysłowa i rewolucje przemysłowe • Zapóźnienie gospodarki Polski we wdrażaniu trzeciej rewolucji przemysłowej
Źródła energii, elektrownie ciepłe	<ul style="list-style-type: none"> • Energia pierwotna i bilans energetyczny świata • Energetyka ciepła na świecie • Bilans energetyczny Polski na tle świata
Energetyka jądrowa i wodna oraz alternatywne źródła energii EEK	<ul style="list-style-type: none"> • Energetyka wodna • Problemy rozwoju energetyki jądrowej • Obecne i przyszłe znaczenie energetyki alternatywnej na świecie i w Polsce
Zróżnicowanie produkcji energii elektrycznej na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • Główni światowi producenci i konsumenci energii elektrycznej • Zależność między produkcją a zużyciem energii elektrycznej a poziomem rozwoju gospodarczego państw
Hutnictwo żelaza jako przykład tradycyjnej gałęzi przemysłu	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany znaczenia hutnictwa żelaza w gospodarce światowej • Czynniki lokalizacji hut żelaza jako przykład czynników lokalizacji zakładów energo- i surowcochłonnych • Zmiany w polskim hutnictwie
Przemysł zaawansowanych technologii	<ul style="list-style-type: none"> • Zależność między przemysłem zaawansowanych technologii a poziomem rozwoju gospodarczego państw (w tym Polski) • Technopolie – nowy wymiar czynników lokalizacji działalności produkcyjnej
Główne okręgi przemysłowe na świecie i w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • Największe okręgi przemysłowe na świecie – czynniki lokalizacji, kierunki produkcji • Największe okręgi przemysłowe w Polsce (czynniki lokalizacji, kierunki produkcji, obecne przemiany)
Problemy rozwoju przemysłu w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • Konieczność zmian struktury przestrzennej, gałęziowej i własnościowej przemysłu w Polsce • Konieczność modernizacji przemysłu • Problemy polskiego przemysłu jako typowe dla krajów wprowadzających gospodarkę rynkową
7. Działalność usługowa	
Pojęcie, podział i znaczenie usług	<ul style="list-style-type: none"> • Klasyfikacja usług • Przyczyny szybkiego rozwoju usług (zwłaszcza w krajach wysoko i średnio rozwiniętych) • Zależność między rozwojem usług a poziomem życia ludności
Komunikacja – rodzaje i ich specyfika	<ul style="list-style-type: none"> • Komunikacja jako dział usług • Rodzaje transportu i łączności • Wady i zalety różnych rodzajów transportu

1	2
Gospodarcze znaczenie transportu	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie sieci transportowych dla rozwoju gospodarczego państw (w tym Polski) • Zmiany roli różnych rodzajów transportu w gospodarce
Problemy rozwoju transportu w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany znaczenia różnych rodzajów transportu w Polsce • System transportowy Polski w europejskim systemie transportowym
Łączność EM	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost znaczenia łączności w gospodarce światowej • Rola informacji w życiu współczesnego człowieka; społeczeństwo informacyjne • Poziom rozwoju nowoczesnych form łączności na świecie i w Polsce
Handel zagraniczny	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie wymiany towarowej w rozwoju gospodarczym • Handel zagraniczny we współczesnej gospodarce światowej • Problemy rozwoju handlu zagranicznego Polski
Turystyka i wypoczynek we współczesnym świecie E EK	<ul style="list-style-type: none"> • Walory turystyczne i baza turystyczna jako warunki rozwoju turystyki • Rodzaje ruchu turystycznego • Wzrost znaczenia turystyki we współczesnym świecie • Przyrodnicze, społeczne, gospodarcze i kulturowe skutki rozwoju turystyki i rekreacji
Główne regiony turystyczne świata	<ul style="list-style-type: none"> • Główne regiony turystyczne świata • Znaczenie turystyki w rozwoju gospodarczym na przykładzie regionu śródziemnomorskiego • Problemy rozwoju turystyki w Polsce
Usługi w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny wzrostu znaczenia usług w Polsce • Słabe i mocne strony usług w Polsce

Klasa II (1 godzina tygodniowo w ciągu roku lub 2 godziny tygodniowo w pierwszym semestrze)

Treści kształcenia	Najważniejsze zagadnienia
1	2
8. Zróżnicowanie gospodarcze i konflikty na świecie	
Przemiany polityczne na świecie w XX wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Polityczne i gospodarcze skutki II wojny światowej • Skutki kolonizacji i dekolonizacji • Skutki istnienia i upadku komunizmu
Mierniki rozwoju społeczno-gospodarczego państw	<ul style="list-style-type: none"> • Podstawowe mierniki poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego • Wady i zalety mierników poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego
Zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego państw	<ul style="list-style-type: none"> • Podział państw na słabo, średnio i wysoko rozwinięte; najbiedniejsze i najbogatsze państwa świata • Główne cechy społeczne i gospodarcze państw słabo, średnio i wysoko rozwiniętych • Polska jako kraj średnio rozwinięty

1	2
Rodzaje i fazy konfliktów	<ul style="list-style-type: none"> • Główne przyczyny konfliktów na świecie • Fazy rozwoju konfliktów • Metody łagodzenia i rozwiązywania konfliktów; ich skuteczność
Najważniejsze konflikty we współczesnym świecie	<ul style="list-style-type: none"> • Obszary występowania i tło konfliktów we współczesnym świecie • Przyczyny, fazy rozwoju i skutki wybranych konfliktów zbrojnych na świecie; próby ich rozwiązywania
Pokojowe współistnienie państw i narodów – realna przyszłość czy utopia?	<ul style="list-style-type: none"> • Warunki pokojowego współistnienia państw i narodów • Możliwość spełnienia warunków pokojowego współistnienia
9. Procesy integracyjne na świecie	
Procesy integracyjne we współczesnym świecie EEu ER EEk	<ul style="list-style-type: none"> • Dziedziny współpracy (gospodarka, polityka, kultura, ochrona środowiska) • Rola współpracy w rozwoju miast, regionów i państw • Euroregiony w strefach przygranicznych w Polsce • Miasta bliźniacze – znaczenie i dziedziny współpracy
Rodzaje organizacji międzynarodowych	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacje gospodarcze, polityczno-wojskowe i inne • Organizacje o zasięgu globalnym, kontynentalnym i regionalnym • Organizacje pozarządowe
Unia Europejska EEu	<ul style="list-style-type: none"> • Unia Europejska jako szczególna forma integracji państw • Integracja Polski z Unią Europejską
Organizacja Narodów Zjednoczonych	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie, cele i struktura ONZ • Organizacje wyspecjalizowane i agendy ONZ – cele i działalność • Rola Polski w działalności ONZ
Międzynarodowe organizacje polityczno-wojskowe EEu	<ul style="list-style-type: none"> • Najważniejsze międzynarodowe organizacje polityczno-wojskowe • NATO (stadia rozwojowe, cele, struktura) • Przynależność Polski do NATO
Międzynarodowe organizacje gospodarcze EEu	<ul style="list-style-type: none"> • Formy gospodarczej integracji państw • Najważniejsze międzynarodowe organizacje gospodarcze • Członkostwo i rola Polski w międzynarodowych organizacjach gospodarczych
Korporacje ponadnarodowe	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie i ewolucja korporacji ponadnarodowych; ich znaczenie we współczesnym świecie • Korporacje ponadnarodowe w Polsce • Inwestycje polskie za granicą
Globalizacja i regionalizm we współczesnym świecie EM	<ul style="list-style-type: none"> • Korzyści i zagrożenia wynikające z globalizacji • Wzrost znaczenia regionalizmu jako reakcja na globalizację
Miejsce i rola Polski w świecie EEu	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie położenia geopolitycznego Polski • Rola Polski w Unii Europejskiej i w systemie gospodarki światowej • Przyszłość Polski wobec procesu globalizacji

1	2
10. Środowiskowe skutki działalności człowieka EEK	
Gospodarka tradycyjna i jej skutki	<ul style="list-style-type: none"> • Tradycyjne typy gospodarowania w środowisku i ich przyrodnicze, społeczne i gospodarcze następstwa (na przykładach obszarów sawannowych w Afryce oraz obszarów uprawy ryżu w Azji Południowo-Wschodniej)
Gospodarka nowoczesna i jej skutki EEU	<ul style="list-style-type: none"> • Nowoczesne typy gospodarowania i ich przyrodnicze, społeczne i gospodarcze następstwa (na przykładach państw i regionów Unii Europejskiej)
Degradacja atmosfery	<ul style="list-style-type: none"> • Czynniki, formy i skutki zanieczyszczenia powietrza • Niekorzystne zmiany klimatyczne jako skutek degradacji atmosfery na poziomie globalnym, regionalnym i lokalnym • Zagrożenia dla Polski wynikające z globalnego ocieplenia
Degradacja wód	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny i formy degradacji wód morskich oraz lądowych (powierzchniowych i podziemnych) • Zanieczyszczenie wód na świecie i w Polsce
Zmiany w ukształtowaniu powierzchni	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny, formy i skutki zmian rzeźby terenu • Antropogeniczne zmiany rzeźby terenu w Polsce i ich skutki
Niszczenie gleb	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny, formy i skutki niszczenia oraz degradacji gleb • Zagrożenie degradacją gleb na świecie i w Polsce
Zubożenie biosfery	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny wymierania gatunków i biocenoz • Ubożenie biosfery na świecie i w Polsce
Społeczne skutki degradacji środowiska przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> • Skutki degradacji środowiska przyrodniczego odczuwalne społecznie (w tym nieświadomione i pozornie nieodczuwalne) • Społeczne skutki wielkich katastrof ekologicznych
Gospodarcze skutki degradacji środowiska przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> • Wymierne, trudno wymierne i niewymierne gospodarcze skutki degradacji środowiska przyrodniczego • Ile kosztuje ochrona środowiska?
Stan obecny i przyszłość ochrony środowiska przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ świadomości ekologicznej oraz polityki ekologicznej państwa na środowisko przyrodnicze w przyszłości • Kształtowanie świadomości ekologicznej • Międzynarodowa współpraca na rzecz rozwoju zrównoważonego oraz ochrony środowiska • Ochrona środowiska a równowaga ekologiczna (w tym sytuacja w Polsce)
11. Mój region na tle Polski i świata ER	
Położenie regionu	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie regionu w przestrzeni fizycznogeograficznej i społeczno-gospodarczej kraju • Historia regionu (najważniejsze wydarzenia, znaczenie gospodarcze i polityczne w przeszłości)
Gospodarka regionu	<ul style="list-style-type: none"> • Środowisko przyrodnicze i zasoby naturalne regionu (w tym walory turystyczne) oraz stopień ich wykorzystania • Poziom rozwoju gospodarczego regionu na tle Polski • Układ komunikacyjny i jego miejsce w systemie komunikacyjnym Polski

1	2
Społeczeństwo regionu	<ul style="list-style-type: none"> • Struktura demograficzna i zawodowa ludności • Migracje • Sieć osadnicza regionu i jej miejsce w sieci osadniczej Polski
Kultura i nauka w regionie	<ul style="list-style-type: none"> • Mniejszości narodowe i grupy etniczne • Dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe regionu – tradycje, architektura, najcenniejsze zabytki, obszary chronione • Potencjał naukowy regionu
Mój region w systemie społeczno-gospodarczym współczesnej Europy	<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał ludnościowy i gospodarczy regionu na tle innych regionów Polski i Europy • Region wobec Unii Europejskiej (związki gospodarcze i kulturowe, formy pomocy unijnej dla regionu) • Perspektywy współpracy regionu z zagranicą

V. Procedury osiągnięcia celów

W osiągnięciu celów kształcenia najbardziej przydatne są następujące procedury:

- samodzielne wykonywanie map prezentujących zjawiska społeczne, gospodarcze, polityczne oraz map o tematyce fizycznogeograficznej i ekologicznej;
- interpretacja map o tematyce fizycznogeograficznej, społecznej, gospodarczej, politycznej i ekologicznej;
- poszukiwanie i gromadzenie materiałów na temat sytuacji społeczno-gospodarczej, politycznej i ekologicznej w różnych skalach przestrzennych (w tym korzystanie z Internetu);
- analiza mierników charakteryzujących środowisko przyrodnicze oraz różne dziedziny i formy działalności człowieka (ze zwróceniem szczególnej uwagi na konieczność jednoczesnego wykorzystania co najmniej kilku wskaźników w celu uzyskania całościowego obrazu analizowanego zagadnienia);
- interpretacja oraz tworzenie schematów zależności w celu kształtowania systemowego myślenia;
- samodzielne wykonywanie wykresów, schematów i innych form graficznej prezentacji zjawisk oraz ich interpretacja;
- samodzielne wypowiedzi (pisemne i ustne) na temat zjawisk zachodzących we współczesnym świecie;
- analiza zjawisk społecznych, gospodarczych, politycznych i ekologicznych, zmieniających obraz współczesnego świata.

Proponowane procedury dzielą się na cztery grupy:

1. Wprowadzające w metody geografii jako nauki. Ułatwiają one opanowanie wiadomości i kształtują umiejętności samodzielnego obliczania prostych wskaźników i współczynników, a także stosowania prostych metod graficznych.
 - Obliczanie wskaźników i współczynników przygotowuje do świadomego i krytycznego odbioru informacji poprzez pełniejsze zrozumienie pojęć używanych w środkach masowego przekazu (np. przyrost naturalny lub produkt krajowy brutto).
 - Przedstawianie informacji w formie map i wykresów ułatwia dostrzeżenie roli graficznych załączników do różnych wiadomości tekstowych oraz sprawne odczytywanie informacji przedstawionych w tej formie.
2. Tradycyjnie stosowane w nauczaniu geografii. Ich głównym zadaniem jest ułatwienie przyswajania wiedzy oraz uatrakcyjnienie procesu nauczania.
 - Prezentacja foliogramów (lub przezroczy) ułatwia uczniom konceptualizację poruszanych zagadnień (szczególnie wskazana, gdy omawia się zagadnienia ważne lub trudne).
 - Wykorzystanie atlasów i map ściennych (tradycyjnych lub drukowanych na folii) stanowi podstawową formę nauczania geografii.
 - Zajęcia w pracowni komputerowej, zwłaszcza z wykorzystaniem Internetu, są przydatne przy omawianiu różnej tematyki (np. prognozowanie pogody, turystyka), motywują uczniów do korzystania z elektronicznych źródeł informacji, co jest szczególnie cenne w okresie tworzenia się społeczeństwa informacyjnego.

- Zajęcia terenowe powinny być organizowane możliwie często, w celu poznania miejscowości, w której znajduje się szkoła, oraz regionu (najlepiej kilkudniowe).
3. Kształtujące swobodę wypowiedzi i umiejętność dyskusji. Opanowanie umiejętności swobodnego wyrażania się i prezentowania własnych poglądów jest ważne zarówno w procesie uczenia się, jak i uczestniczenia w życiu społecznym. Stosując te procedury, nauczyciel powinien do minimum ograniczyć ocenianie, może ono bowiem krępować swobodę wymiany poglądów (uczniowie – zwłaszcza na początku nauki w I klasie, gdy nie znają jeszcze nauczyciela – mogą mylić ocenę argumentowania z oceną poglądów).
- Esej (praca domowa) jest szczególnie polecany w wypadku tematów kontrowersyjnych i budzących spory w społeczeństwie. Daje on uczniowi możliwość swobodnego wyrażenia poglądów, nie krępując nadmiernym formalizmem.
 - Referat jest zalecany jako wprowadzenie do dyskusji na lekcji, zwłaszcza gdy dwa referaty opracowują uczniowie o odmiennych poglądach na dany temat. Referat przygotowuje ucznia do wystąpień na forum publicznym, uświadamia konieczność szanowania czasu słuchaczy i zawierania w wypowiedzi jedynie najważniejszych treści.
 - Dyskusja pomaga przełamać obawy przed prezentowaniem własnych poglądów, uczy kultury dyskusowania oraz tolerancji dla odmiennych poglądów.
4. Kształtujące precyzję wypowiedzi. Mają one duże znaczenie w opanowywaniu treści nauczania, uświadamiają uczniom konieczność ponoszenia odpowiedzialności za własne oceny.
- Wypracowanie – praca pisemna poddana ścisłym rygorom kompozycyjnym (wstęp, rozwinięcie i wnioski końcowe) – powinno zawierać część graficzną (mapę, tabelę lub wykres). Jest polecane w przypadku tematów wymagających myślenia analitycznego: oceniania sytuacji, prognozowania jej zmian, wyjaśniania przyczyn, przewidywania skutków.
 - Prezentacja jest zalecana jako wprowadzenie do konwersatorium. Formą przypomina referat, lecz jest bardziej sformalizowana i trwa krótko (nie dłużej niż kilka minut). W prezentacji powinno się wykorzystać mapę lub wykres.
 - Konwersatorium (rodzaj dyskusji, ale znacznie bardziej sformalizowanej) jest szczególnie przydatne w realizacji tematów mało kontrowersyjnych lecz wymagających rzetelnej wiedzy. Nauczyciel dba o uzasadnienie poglądów rzeczowymi argumentami i zachowanie kultury dyskusji.
 - Analiza SWOT polega na zestawieniu mocnych i słabych stron sytuacji, przyczyn trudności oraz możliwych rozwiązań (np. obecnego funkcjonowania polskiego rolnictwa i jego przyszłości po wejściu Polski do Unii Europejskiej).

VI. Zakładane osiągnięcia uczniów

W nawiasach podano liczby odpowiadające najważniejszemu celom wychowawczym wymienionym na s. 7.

Wiadomości – uczeń zna i rozumie:

- podstawowe terminy niezbędne do zrozumienia omawianych zagadnień [9],
- metody prezentacji zjawisk geograficznych,
- przebieg najważniejszych procesów zachodzących w środowisku przyrodniczym [5],
- mechanizmy funkcjonowania systemu przyrodniczego Ziemi,
- najważniejsze czynniki decydujące o różnorodności ludności świata [3],
- aktualne konflikty i problemy społeczne współczesnego świata; ich przyczyny oraz skutki [3, 7, 8],
- cechy podstawowych rodzajów środowiska życia człowieka (wiejskiego, miejskiego, podmiejskiego) [3],
- przyczyny zróżnicowania rolnictwa oraz tendencje zmian w użytkowaniu ziemi na świecie i w Polsce [3],
- najważniejsze rośliny uprawne i zwierzęta hodowlane na świecie i w Polsce oraz ich znaczenie w gospodarce [3],
- znaczenie lasów w przyrodzie oraz w gospodarce światowej i polskiej,
- rodzaje transportu i zróżnicowanie poziomu jego rozwoju na świecie i w Polsce,
- czynniki lokalizacji działalności produkcyjnej [3],
- źródła energii oraz ich znaczenie w gospodarce światowej i polskiej [3],
- rodzaje i poziom rozwoju usług na świecie i w Polsce [3],
- uwarunkowania i następstwa przyrodnicze, społeczne i kulturowe rozwoju turystyki na świecie i w Polsce [4, 5, 6],
- najważniejsze mierniki poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego [3],
- najważniejsze organizacje międzynarodowe, do których należy Polska (ONZ, NATO, CEFTA) [2, 3, 6],
- główne regiony turystyczne na świecie i w Polsce [3],
- różne typy gospodarowania człowiekiem w środowisku oraz ich następstwa [4, 5],
- główne formy degradacji środowiska przyrodniczego [4, 5],
- społeczne i gospodarcze skutki degradacji środowiska przyrodniczego [4, 5],
- przyczyny i skutki zagrożeń ekologicznych o zasięgu globalnym [4, 5],
- istotę równowagi ekologicznej oraz warunki jej zachowania [5],
- zasady zrównoważonego rozwoju [4, 5],
- najważniejsze cechy regionu, w którym mieszka [1].

Umiejętności – uczeń umie:

- prawidłowo posługiwać się terminami geograficznymi,
- korzystać z różnych źródeł informacji geograficznej [9, 10],
- interpretować podstawowe dane statystyczne (w tym wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego) [9, 10],
- dobierać i stosować najbardziej efektywny sposób prezentowania informacji (np. mapa, tabela, wykres) [10],
- przedstawiać informacje w innej formie, wykorzystując różne metody graficzne i statystyczne,

- nazywać i interpretować związki między różnymi elementami środowiska przyrodniczego (w tym miejsca zamieszkania) [10],
- dostrzegać i analizować istotę wpływu środowiska przyrodniczego na życie i działalność człowieka (w skali globalnej, krajowej, regionalnej i lokalnej) [9, 10],
- porównywać wpływ czynników przyrodniczych i antropogenicznych na rozmieszczenie i zróżnicowanie ludności na świecie [3, 10],
- oceniać problemy społeczne, gospodarcze i ekologiczne Polski i innych krajów Europy Środkowej w okresie ich przystosowywania się do członkostwa w Unii Europejskiej [2, 3, 6]
- analizować wpływ czynników przyrodniczych i antropogenicznych na osadnictwo,
- wyjaśniać zróżnicowanie rolnictwa i poziomu jego rozwoju na świecie i w Polsce [3],
- oceniać poziom rozwoju wybranych gałęzi przemysłu w Polsce na tle świata [3],
- uzasadniać duże znaczenie transportu i łączności dla rozwoju społeczno-gospodarczego [3],
- stosować odpowiednie mierniki do określania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego państw i grup państw oraz szacować poziom rozwoju Polski na ich podstawie [2, 3, 9],
- identyfikować przejawy globalizacji oraz regionalizmu w codziennym życiu [3, 8, 9, 10],
- uzasadniać stanowiska zwolenników i przeciwników przystąpienia Polski do Unii Europejskiej [2, 3, 6],
- przedstawiać i uzasadniać opinie na temat znaczenia członkostwa Polski w NATO dla jej bezpieczeństwa [2, 3, 6, 9, 10],
- oceniać walory swojego regionu i jego bazę turystyczną [1],
- identyfikować następstwa przyrodnicze, społeczne, gospodarcze i kulturowe rozwoju turystyki,
- dostrzegać zróżnicowanie przestrzenne i zmienność w czasie zjawisk przyrodniczych, społeczno-gospodarczych i politycznych [3, 7, 10],
- formułować społeczne i gospodarcze problemy swojego regionu oraz dostrzegać warunki ich rozwiązywania [1, 9],
- określać stopień przekształcenia środowiska przyrodniczego regionu i miejsca zamieszkania [1, 5],
- dostrzegać obecne i przewidywać przyszłe skutki (społeczne i gospodarcze) degradacji środowiska przyrodniczego wybranych obszarów świata (w tym najbliższego otoczenia) [4, 5].

Postawy – uczeń:

- wykazuje aktywność w poznawaniu i wyjaśnianiu obserwowanych zjawisk [10],
- jest tolerancyjny wobec osób o odmiennych cechach fizycznych i poglądach, odmiennej kulturze i odmiennym pochodzeniu; wyraża sprzeciw wobec przemocy [6, 7, 8],
- ma świadomość związku między własnymi działaniami a środowiskiem życia i odczuwa potrzebę dbałości o nie [5, 7, 10],
- jest świadomy przynależności do społeczności lokalnej, regionalnej, narodowej, europejskiej i globalnej [1, 2, 3, 8],
- ma poczucie więzi z miejscem pochodzenia i zamieszkania [1, 2],
- dostrzega znaczenie aktywnego uczestniczenia w działaniach na rzecz zachowania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego własnego regionu, kraju oraz świata [1, 6, 7, 8],
- jest gotowy do stosowania zasad zrównoważonego rozwoju w życiu codziennym [4, 5].

VII. Proponowane metody oceniania osiągnięć uczniów

W szkole są trzy rodzaje oceniania: systemowe, szkolne i nauczycielskie. Ocenianie systemowe jest niezależne od szkoły, wyznacza jednak kierunki pracy z uczniem. Wewnątrzszkolny system oceniania składa się z przyjętych w szkole form informowania rodziców i uczniów o wynikach nauki oraz metod analizowania i porównywania wyników. Ocenianie nauczycielskie odbywa się w klasie lub grupie szkolnej według przyjętych tam reguł; jego podstawą są pomysły i wiedza nauczyciela. Spełnia ono następujące funkcje:

- informuje ucznia (oraz rodziców lub opiekunów) o aktualnym stanie jego wiedzy (wiadomości i umiejętności) oraz wyznacza kierunki dalszej pracy,
- motywuje do pracy poprzez nagradzanie, ale także poprzez kary (najbardziej skuteczną jest motywacja pozytywna),
- diagnozuje szczególne potrzeby edukacyjne, w tym wybitne uzdolnienia uczniów,
- przygotowuje do sytuacji egzaminacyjnej,
- wdraża do realnej samooceny.

Spełnienie tych funkcji jest możliwe pod warunkiem, że ocenianie odbywa się systematycznie i przybiera zróżnicowane formy. Systematyczność pracy ucznia najlepiej sprawdzają ustne wypowiedzi w czasie zajęć, uzupełnione sprawdzianami (przybierającymi różne formy), przeprowadzanymi np. raz w miesiącu.

Szczególnie przydatne są także samodzielne dłuższe formy wypowiedzi (m.in. eseje i referaty), zadawane jako prace domowe, wymagające korzystania z różnorodnych źródeł informacji oraz samodzielnego opracowania zebranych danych. Nauczyciel powinien podkreślać, że ocenia nie poglądy, lecz sposób i trafność argumentowania oraz samodzielność wyszukiwania i wykorzystywania informacji.

W dyskusjach należy ograniczać ocenianie (patrz: *V. Procedury osiągania celów*), by ułatwiać kształtowanie swobodnego wyrażania myśli.

Wystawiane przez nauczyciela oceny stosowane w ocenianiu systemowym są informacją o poziomie wiedzy, lecz nie określają ani mocnych stron ucznia, ani tego, nad czym powinien on szczególnie intensywnie pracować. Pełniejszą informację o postępach i niedociągnięciach daje uzupełnienie tradycyjnych ocen oceną opisową, np. po zakończeniu semestru (załącznik *Informacja o osiągnięciach i postępach ucznia*, s. 22). Pozwala ona ukierunkować pracę w następnym okresie, a ponadto motywuje ucznia do pracy, wskazując mu najbardziej efektywny sposób na osiągnięcie sukcesu.

Wystawiając szkolną ocenę, nauczyciel powinien brać pod uwagę nie tylko te czynniki, które odzwierciedlają wymagania programowe. W *Informacji o osiągnięciach i postępach ucznia* obraz uczniów bardzo dobrego i celującego może być taki sam – wszystkie aspekty szkolnej działalności są ocenione wysoko, lecz wystawienie oceny celującej wiąże się ze spełnieniem wymagań wykraczających poza obowiązujący program. Ten sam problem dotyczy uczniów uzyskujących oceny niedostateczne i dopuszczające – nie spełniają oni wymagań programowych w dostatecznym stopniu. Na decyzję o wystawieniu oceny dopuszczającej może wpłynąć postawa ucznia, jego stosunek do obowiązków szkolnych oraz oczekiwana poprawa.

(Godło lub pieczęć szkoły)

Data.....

Informacja o osiągnięciach i postępach ucznia klasy

Imię i nazwisko ucznia

Rok szkolny Semestr

Geografia

Ocena (według skali MENiS)

Dziedziny aktywności ucznia	Jak są postrzegane przez nauczyciela			
	niewystarczająco	słabo	zadowalająco	bardzo dobrze
Rozumienie podstawowych terminów				
Umiejętność korzystania z różnych źródeł informacji				
Rozpoznawanie i opisywanie procesów				
Zajmowanie i uzasadnianie własnego stanowiska				

Dodatkowe informacje, wskazówki, uwagi:

.....
.....
.....
.....
.....

Mocne strony ucznia:

.....
.....
.....

.....
Podpis nauczyciela

Wyciąg z Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych i techników

Cele edukacyjne

1. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali lokalnej, krajowej (geografia Polski), wielkich regionów i świata.
2. Poznanie, zrozumienie i interpretowanie związków przyczynowo-skutkowych i funkcjonalnych w różnych skalach przestrzennych i czasowych.
3. Zdobycie umiejętności geograficznych niezbędnych do stosowania w praktyce opo- nowanej wiedzy geograficznej.
4. Przekonanie o potrzebie uczestnictwa w rozwoju własnego regionu i Polski oraz podejmowania działań na rzecz zachowania ich dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.
5. Zrozumienie złożoności świata, współzależności jego poszczególnych elementów i gotowości do udziału w jego przekształcaniu zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Zadania szkoły

1. Przygotowanie uczniów do samodzielnego zdobywania wiedzy i umiejętności geo- graficznych.
2. Zapewnienie uczniom dostępu do różnorodnych źródeł informacji geograficznej, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów kartograficznych.
3. Zapewnienie uczniom możliwości prowadzenia obserwacji terenowych.

Treści nauczania

1. Korzystanie z różnorodnych źródeł informacji geograficznej.
2. Funkcjonowanie systemu przyrodniczego Ziemi – zjawiska, procesy, wzajemne za- leżności, zmienność środowiska w przestrzeni i czasie, m.in. zmiany pogody i ich prognozowanie, klęski żywiołowe. Równowaga ekologiczna.
3. Funkcjonalne i przestrzenne powiązania oraz wzajemne zależności w systemie człowiek–przyroda–gospodarka. Typy gospodarowania w środowisku i ich następ- stwa, na wybranych przykładach, np. stref, kontynentów, krajów, ze szczególnym uwzględnieniem Polski.
4. Przyczyny i skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności na Ziemi.
5. Problemy demograficzne społeczeństw (ze szczególnym uwzględnieniem Polski). Współczesne migracje ludności. Procesy przekształcania sieci osadniczej (wielkie miasta, suburbia, wyludnianie się terenów wiejskich itp.).
6. Świat w fazie przemian społecznych, gospodarczych i politycznych. Modernizacja, restrukturyzacja, globalizacja. Biedni i bogaci współczesnego świata.
7. Konflikty zbrojne i inne zagrożenia społeczno-ekonomiczne. Procesy przechodze- nia od izolacji do integracji; współpraca między społecznościami; procesy integra- cji i dezintegracji w Europie (ze szczególnym uwzględnieniem roli Polski); eurore- giony i miasta (gminy) „bliźniacze” jako przykład współpracy międzynarodowej na szczeblu regionalnym i lokalnym.

8. Możliwości rozwoju turystyki i rekreacji wynikające z uwarunkowań i następstw przyrodniczych, społeczno-ekonomicznych i kulturowych.

Osiągnięcia

1. Posługiwanie się terminologią geograficzną.
2. Rozszerzenie wiedzy z zakresu funkcjonowania systemu człowiek-środowisko, ze szczególnym uwzględnieniem aspektów przestrzennych.
3. Korzystanie z różnorodnych źródeł informacji geograficznej: map, planów, roczników statystycznych, zdjęć, profili, przekrojów, rysunków, czasopism, przewodników, literatury popularnonaukowej, Internetu, GIS-u (Geograficznych Systemów Informacyjnych) i innych.
4. Selekcjonowanie, porządkowanie, analizowanie i interpretowanie informacji o stanie i zmianach środowiska geograficznego oraz sytuacji społecznej, politycznej i ekonomicznej.
5. Prezentowanie wyników analiz geograficznych różnymi metodami graficznymi (w tym kartograficznymi) i statystycznymi.
6. Dostrzeganie i analizowanie relacji między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego oraz działalnością człowieka w skali globalnej, regionalnej i lokalnej.
7. Prognozowanie (na zasadzie ekstrapolacji istniejących trendów) stanu środowiska poszczególnych obszarów (z uwzględnieniem interakcji Ziemia-człowiek).

Wydawnictwo Nowa Era przygotowuje do nauczania geografii w zreformowanych szkołach ponadgimnazjalnych (liceum ogólnokształcącym, liceum profilowanym i technikum) następujące publikacje:

Geografia 1

Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum
Kształcenie ogólne w zakresie podstawowym

Poradnik dla nauczyciela liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum
Kształcenie ogólne w zakresie podstawowym

Plan realizacji materiału nauczania dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum
Kształcenie ogólne w zakresie podstawowym

Geografia 2

Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum
Kształcenie ogólne w zakresie podstawowym

Poradnik dla nauczyciela liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum
Kształcenie ogólne w zakresie podstawowym

Plan realizacji materiału nauczania dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum
Kształcenie ogólne w zakresie podstawowym

Ponadto w przygotowaniu:

- zestaw foliogramów skorelowanych z podręcznikami Wydawnictwa Nowa Era
- pakiet do nauczania geografii w zakresie rozszerzonym (dwa podręczniki, poradniki dla nauczyciela, plany realizacji materiału oraz sprawdziany)

ISBN 83-88985-36-1

9 788388 985362 >